

dr hab. Ryszard Balicki, prof. UWr

Wrocław, 3 grudnia 2025 r.

Katedra Prawa Konstytucyjnego

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii

Uniwersytet Wrocławski

Recenzja

rozprawy doktorskiej Pana mgra Pawła Łyczaka,

pt. Prawo Unii Europejskiej dotyczące sposobu dystrybucji ubezpieczeń

oraz jego implementacja w prawie RP i praktyce podmiotów

ubezpieczeniowych

(Kielce 2024, ss. 268);

przygotowanej pod kierunkiem naukowym promotora

prof. dra hab. Jerzego Jaskierni

1. Uwagi ogólne

Pismem z dnia 16 października 2025 r. zostałem poinformowany, że Rada Naukowa Instytutu Nauk Prawnych uchwaliła z dnia 29 września 2025 r. powołała mnie na recenzenta w przewodzie doktorskim Pana magistra Pawła Łyczaka. Przewód jest prowadzony na podstawie rozprawy doktorskiej zatytułowanej: *Prawo Unii Europejskiej dotyczące sposobu dystrybucji ubezpieczeń oraz jego implementacja w prawie RP i praktyce podmiotów ubezpieczeniowych* (Kielce 2025, ss. 268), przygotowanej pod kierunkiem naukowym prof. dra hab. Jerzego Jaskierni.

Poniżej przedstawiam recenzję rozprawy doktorskiej Pana magistra Pawła Łyczaka, sporządzoną z uwzględnieniem treści art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o

szkolnictwie wyższym i nauce (tj. Dz.U. z 2024 r. poz. 1571). Zgodnie z art. 187 ust. 1 wskazanej ustawy, rozprawa doktorska powinna wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie (albo dyscyplinach) oraz potwierdzać jego umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, zaś w myśl art. 187 ust. 2 powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne.

Wskazane kryteria ustawowe stanowią podstawowy punkt odniesienia dla niniejszej oceny przedłożonej rozprawy doktorskiej, przygotowanej przez Doktoranta w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki prawne, w Instytucie Nauk Prawnych Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, pod kierunkiem naukowym prof. dra hab. Jerzego Jaskierni.

2. Ocena wyboru tematyki rozprawy doktorskiej i tez badawczych

Przedmiot recenzowanej rozprawy - prawo Unii Europejskiej dotyczące dystrybucji ubezpieczeń, ze szczególnym uwzględnieniem Dyrektywy o Dystrybucji Ubezpieczeń (dalej także jako IDD) oraz jej wdrożenia w prawie polskim i praktyce podmiotów ubezpieczeniowych - należy uznać za trafnie dobrany i ważny z punktu widzenia współczesnych nauk prawnych. Autor lokuje swoje rozważania w obszarze prawa rynku finansowego, ale dotyka również kwestii ustrojowych: roli prawa unijnego w krajowym porządku, standardu ochrony konsumenta, relacji między regulacją a swobodą działalności gospodarczej i konkurencją na rynku. Temat jest aktualny, dobrze osadzony w kontekście integracji europejskiej oraz dynamicznych zmian technologicznych (cyfryzacja, InsurTech, wykorzystanie danych, automatyzacja procesów dystrybucji).

We Wprowadzeniu (s. 10-12) Autor wyraźnie identyfikuje lukę badawczą - wskazuje, że dotychczasowe opracowania koncentrowały się na wybranych aspektach rynku ubezpieczeniowego, natomiast brak było pracy łączącej całościową charakterystykę regulacji unijnej, analizę dyrektywy IDD, opis procesu implementacji do prawa polskiego oraz

empiryczny ogląd praktyki rynku. Użyte przez Autora sformułowanie celu przygotowania recenzowanej pracy: „głównym celem niniejszej dysertacji jest wypełnienie luki, która się w tym obszarze utrzymywała” (s. 11) jest jasne, uzasadnione i dobrze wkomponowane w przegląd literatury.

We fragmencie Wprowadzenia poświęconym założeniom metodologicznym i hipotezom badawczym (04. Hipotezy badawcze, s. 20–21) Autor formułuje aż sześć hipotez. Z perspektywy standardów prac doktorskich w naukach prawnych jest to liczba nadmierna. Część z tych hipotez ma charakter raczej deklaracji celów badawczych lub też programowych (w szczególności hipoteza dotycząca „pełnego zunifikowania przepisów prawa w zakresie ubezpieczeń w niedalekiej przyszłości”) niż klasycznie rozumianych hipotez naukowych, które dałoby się w sposób jednoznaczny zweryfikować na gruncie przeprowadzonej analizy. Prowadzi to do pewnego rozluźnienia rygoru metodologicznego: w „Wnioskach końcowych” Autor uznaje wszystkie hipotezy za zweryfikowane pozytywnie, podczas gdy w kilku przypadkach mamy jednak do czynienia raczej z ogólną oceną kierunku zmian niż wynikiem ścisłego procesu weryfikacyjnego opartego na jasno określonych kryteriach. W mojej ocenie wystarczające byłoby sformułowanie jednej–dwóch hipotez głównych, o charakterze syntetycznym, natomiast pozostałe założenia należałoby ująć w postaci pytań badawczych lub też częściowych porządkujących strukturę wywodu.

Na tle – skądinąd trafnie zaprojektowanej – konstrukcji teoretycznej wątpliwości może budzić sformułowanie pierwszej hipotezy badawczej. Autor przyjmuje, że „możliwe jest pełne zunifikowanie przepisów prawa w zakresie ubezpieczeń, tak, aby w niedalekiej przyszłości stworzony został jednolity, europejski system, obowiązujący na identycznych zasadach we wszystkich państwach Unii Europejskiej” (s. 20), a następnie stwierdza, iż hipoteza ta została „zweryfikowana pozytywnie” (s. 207). Taka konstrukcja ma jednak w istocie charakter programu polityczno-normatywnego, a nie klasycznej hipotezy naukowej; abstrahuje ponadto od realnych ograniczeń traktatowych i konstytucyjnych (podziału kompetencji między Unię a państwa członkowskie, tożsamości konstytucyjnej tych państw, zróżnicowania krajowych systemów prawa prywatnego). Moje zastrzeżenie nie przekreśla oczywiście całej koncepcji badawczej, ale wymaga odnotowania jako element zbyt kategoryczny i słabiej umocowany w materiale źródłowym niż pozostałe elementy pracy.

Pozostałe hipotezy, odnoszące się do wpływu regulacji Unii Europejskiej na funkcjonowanie rynku ubezpieczeniowego, adekwatności mechanizmów nadzorczych oraz konsekwencji implementacji dyrektywy IDD w prawie polskim, należy ocenić co do zasady jako poprawnie ugruntowane merytorycznie, choć sformułowane zostały w sposób dość ogólny i ocenny. Autor nie zawsze precyzyjnie określa zakres ich możliwej weryfikacji, niemniej jednak – co należy ocenić bardzo pozytywnie - w toku wywodu konsekwentnie powraca do wskazanych zagadnień, wykorzystując zarówno analizę normatywną, jak i wyniki badań ankietowych. W zestawieniu z przedstawionym materiałem źródłowym pozwala to stwierdzić, że Autor dysponuje dobrą orientacją w analizowanej problematyce, potrafi integrować perspektywę prawa unijnego, krajowego i praktyki rynku oraz wykazuje realną umiejętność samodzielnego prowadzenia badań naukowych.

3. Struktura i metodologia rozprawy

Struktura pracy jest przejrzysta i logiczna. Po wstępie, w którym Autor przedstawia stan badań, cel, metody i hipotezy, następują cztery rozdziały merytoryczne, zakończone wnioskami końcowymi oraz rozbudowaną bibliografią. Rozdział pierwszy omawia ogólne ramy prawa Unii Europejskiej w zakresie ubezpieczeń. Rozdział drugi skupia się na dystrybucji ubezpieczeń w świetle prawa UE, ze szczególnym naciskiem na dyrektywę IDD. Rozdział trzeci przedstawia proces implementacji IDD do polskiego porządku prawnego. Rozdział czwarty ma charakter empiryczny i dotyczy praktyki stosowania tych regulacji przez podmioty rynku oraz organ nadzoru.

Taki układ - przejście od poziomu ogólnounijnego, poprzez analizę aktu sektorowego, następnie jego transpozycję do prawa krajowego, aż po badanie praktyki - jest logiczny i pozwala czytelnikowi śledzić kolejne piętra regulacji. Część pierwsza ma charakter wprowadzający, może chwilami nieco zbyt podręcznikowy, ale dzięki temu zakreśla tło, w którym umieszczone zostają bardziej szczegółowe analizy.

Z perspektywy ewentualnego wydania książkowego - do czego, warto to dodać, bardzo zachęcam - zasadne byłoby rozważenie skrócenia niektórych fragmentów

ogólnoteoretycznych, w szczególności tych poświęconych genezie Wspólnot Europejskich oraz rozbudowanej typologii źródeł prawa UE, na rzecz pogłębienia wątków specyficznie „ubezpieczeniowych” oraz ustrojowych (w tym konstytucyjnych implikacji regulacji rynku ubezpieczeniowego). Nie jest to jednak uchybienie podważające wartość rozprawy, lecz raczej kwestia rozważenia właściwego wyważenia proporcji między częścią ogólnosystemową a analizą zasadniczego przedmiotu badań.

W części metodologicznej Wprowadzenia (03. Metody badawcze, s. 19-20) Autor deklaruje zastosowanie metody prawno-dogmatycznej, metody prawno-porównawczej, metody historycznej oraz - w rozdziale czwartym - metody badań ankietowych. Analiza normatywna jest prowadzona w sposób poprawny: Autor rekonstruuje treść przepisów, omawia relacje między aktami oraz wskazuje na zmiany w czasie. Element porównawczy jest obecny przede wszystkim w zestawieniu polskich rozwiązań z ramami unijnymi, natomiast rozbudowanych porównań między państwami członkowskimi jest mniej – ale nie to jednak było głównym celem recenzowanej dysertacji.

Na uwagę zasługuje włączenie do prowadzonych rozważań badań empirycznych. Autor przeprowadził ankietę wśród ponad trzystu osób związanych z sektorem ubezpieczeniowym (s. 164), korzystając z doboru nielosowego opartego na sieciach zawodowych. Ankieta pozwala uchwycić percepcję nowych regulacji, ocenę kontroli organów nadzoru oraz skutki praktyczne implementacji IDD. Pewne zastrzeżenia może budzić fakt, że narzędzie badawcze nie zostało szczegółowo zwalidowane, brak jest analizy reprezentatywności próby oraz bardziej zaawansowanych technik opracowania danych (analiza zależności między zmiennymi, proste testy statystyczne). Warto przy tym podkreślić, że z perspektywy standardów rozpraw doktorskich w naukach prawnych samo włączenie do pracy wyraźnie wyodrębnionego komponentu empirycznego należy ocenić jednoznacznie pozytywnie. Podjęcie przez Autora wysiłku zaprojektowania i przeprowadzenia badań ankietowych, a następnie włączenia ich wyników do wywodu, stanowi istotny atut dysertacji i wyraźnie odróżnia ją od wielu prac ograniczających się wyłącznie do analizy dogmatycznej. Wskazane wyżej niewielkie ograniczenia metodologiczne nie podważają wiarygodności zasadniczych wniosków płynących z badań, lecz raczej wyznaczają ramy, w jakich ustalenia te mogą być uogólniane oraz wskazują kierunki ewentualnego pogłębienia tej części analizy w dalszych badaniach.

4. Ocena merytoryczna rozprawy

Pierwszy rozdział rozprawy, poświęcony podstawom prawa Unii Europejskiej i jego znaczeniu dla rynku ubezpieczeniowego, należy ocenić wyraźnie pozytywnie. Pokazuje on bardzo dobrą znajomość systemu źródeł prawa UE, zasad pierwszeństwa i skutku bezpośredniego, a także roli Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w kształtowaniu standardów obowiązujących następnie w porządkach krajowych. Autor sprawnie rekonstruuje kluczowe elementy konstrukcji prawa unijnego, poprawnie opisuje specyfikę tego porządku jako porządku autonomicznego, wyposażonego w własne mechanizmy kontroli i egzekwowania, a zarazem w sposób zrozumiały pokazuje, w jaki sposób oddziałuje on na krajowe porządki konstytucyjne i systemy prawa prywatnego.

Na uwagę zasługuje również klarowny układ tej części wywodu oraz umiejętność selekcji wątków istotnych z perspektywy dalszych analiz - Autor stara się konsekwentnie prowadzić czytelnika od zagadnień ogólnosystemowych (charakter i pierwszeństwo prawa unijnego, rola TSUE) do kwestii bardziej związanych z rynkiem finansowym i ubezpieczeniowym. W efekcie rozdział ten spełnia funkcję rzetelnego „rusztowania” dla kolejnych części pracy, a jednocześnie potwierdza, że Doktorant dobrze orientuje się w aktualnym dorobku doktryny i orzecznictwa w zakresie prawa Unii.

Z perspektywy konstytucjonalisty jedynie zauważyć, że rozważania te mogłyby jeszcze mocniej eksponować relację między prawem UE a konkretnymi przepisami Konstytucji RP – w szczególności np. art. 76 – a także szerzej wykorzystywać orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego w sprawach dotyczących integracji europejskiej i ochrony konsumenta. Uwzględnienie tych wątków pozwoliłoby jeszcze silniej zarysować ustrojowy, konstytucyjny wymiar analizowanej problematyki. Należy jednak podkreślić, że obecne ujęcie jest niewątpliwie poprawne, rzetelne i dobrze udokumentowane; ma charakter raczej ogólnoprawny niż wyraźnie konstytucyjny, ale jako część wprowadzająca do dalszych, bardziej wyspecjalizowanych analiz w pełni spełnia swoją funkcję i stanowi mocny punkt wyjścia dla całego wywodu.

Najsilniej osadzony w problematyce dystrybucji ubezpieczeń jest rozdział drugi. Autor przedstawia ewolucję regulacji unijnych od dyrektywy z 1976 r. i dyrektywy w sprawie pośrednictwa ubezpieczeniowego (dalej też jako IMD) po IDD, omawia motywy ich przyjęcia,

analizuje główne mechanizmy IDD: wymogi informacyjne, zasady zarządzania produktem, test adekwatności i odpowiedniości, wymogi kompetencyjne pośredników, regulacje dotyczące sprzedaży krzyżowej i produktów inwestycyjno-ubezpieczeniowych. Analiza rozwiązań IDD jest szczegółowa i poprawna. Pewnym słabszym punktem jest zbyt rzadkie podkreślanie charakteru *minimum harmonisation* - Autor momentami przedstawia IDD bardziej jako instrument pełnej unifikacji niż harmonizacji minimalnej, co w połączeniu z przyjętą hipotezą o „pełnym zunifikowaniu” prowadzi do nadmiernie optymistycznej oceny stopnia zbliżenia porządków krajowych.

Rozdział trzeci, poświęcony implementacji IDD w prawie polskim, jest szczególnie ważnym ogniwem pracy. Autor przedstawia mechanizmy wdrażania dyrektyw, proces legislacyjny prowadzący do uchwalenia ustawy o dystrybucji ubezpieczeń, a także omawia główne zmiany w prawie polskim. Dostrzega, że wybór narzędzia implementacyjnego musi mieścić się w ramach krajowego porządku konstytucyjnego. W tej części szczególnie wartościowe są fragmenty dotyczące konsekwencji regulacyjnych dla zakładów ubezpieczeń i pośredników, w tym konieczności dostosowania procedur wewnętrznych, dokumentów, szkoleń oraz systemów IT. W recenzowanym rozdziale brak jest jednak bardziej systematycznej refleksji nad tym, w jaki sposób przyjęty model wdrożenia unijnych regulacji wpływa na konstytucyjną równowagę między ochroną konsumenta a wolnością działalności gospodarczej. Niewyeksponowany pozostaje również problem standardu demokratycznej legitymizacji krajowej i unijnej regulacji sektora finansowego, obejmujący m.in. rolę parlamentu w procesie stanowienia prawa, zakres delegowania kompetencji na organy nadzoru oraz ponadnarodowe instytucje regulacyjne.

Rozdział czwarty należy uznać za element szczególnie oryginalny. Autor nie ogranicza się do deklaracji o istotności IDD, lecz próbuje uchwycić, jak nowe regulacje są postrzegane przez praktyków: pracowników zakładów, pośredników i innych uczestników rynku. Przedstawia wnioski dotyczące oceny przygotowania organizacyjnego podmiotów, jakości szkoleń, reakcji na kontrolę organów nadzoru, a także percepcji klientów i zmian w relacjach z nimi. W części tej zauważalne jest doświadczenie zawodowe Autora oraz jego zdolność do rozmowy z praktykami. Niewielkie zastrzeżenia odnoszą się przede wszystkim do ograniczonego rygoru metodologicznego - brak szerszej dyskusji o doborze próby i ograniczeniach metody „śnieżnej kuli”, a sama analiza ma charakter głównie opisowy. Jednak

na potrzeby doktoratu te uchybienia nie przekreślają doniosłej wartości tej części, ale warto je odnotować jako potencjalny kierunek dalszego pogłębienia badań.

Wreszcie, wnioski końcowe syntetyzują główne ustalenia. Autor poprawnie wskazuje na istotną rolę regulacji unijnych, w tym IDD i Solvency II, w kształtowaniu spójnych ram rynku ubezpieczeniowego, podkreśla znaczenie ochrony konsumenta oraz konieczność ciągłego dostosowywania regulacji do zmian technologicznych. W mojej ocenie – co podkreślałem już wcześniej - fragment dotyczący „pełnej unifikacji” prawa ubezpieczeniowego w UE jest sformułowany zbyt kategorycznie i nie uwzględnia w dostatecznym stopniu ograniczeń wynikających z konstrukcji prawa pierwotnego i krajowych konstytucji. W pozostałym zakresie wnioski należy ocenić jako przekonujące i spójne z przedstawionym w pracy materiałem.

Po stronie mocnych stron trzeba podkreślić, że wnioski dobrze porządkują materiał: Autor wraca do przyjętych hipotez, syntetyzuje ustalenia z poszczególnych rozdziałów, wskazuje na praktyczne znaczenie IDD i ustawy o dystrybucji ubezpieczeń, akcentuje potrzebę wysokiego poziomu ochrony klienta i ciągłego dostosowywania regulacji do zmian technologicznych. Widać, że potrafi patrzeć na badany obszar nie tylko jako na „zbiór przepisów”, lecz również jako na fragment szerszego porządku rynku finansowego, w którym spotykają się interes konsumenta, podmiotów rynku i organów nadzoru. Wnioski dobrze „domykają” część empiryczną - pokazują, co z badań ankietowych wynika dla praktyki zakładów i pośredników.

Formalnie „Wnioski końcowe” są momentami nieco przegadane: część tez powtarza w niemal tym samym brzmieniu uwagi z wcześniejszych rozdziałów, można by je skrócić i bardziej wyostrzyć. Pojedyncze stwierdzenia mają charakter publicystyczny, a nie ściśle naukowy. Mimo to zasadnicze przesłanie tej części jest jasne i poprawnie zbudowane: Autor pokazuje, że rozumie badany obszar, potrafi formułować uogólnienia i rekomendacje *de lege lata* i *de lege ferenda*. Po wprowadzeniu niewielkich korekt wnioski końcowe mogłyby stać się bardzo dobrą, wyrazistą syntezą przeprowadzonych badań.

5. Ocena warstwy formalnej rozprawy (w tym błędów i usterek)

Warstwa językowa rozprawy co do zasady odpowiada standardom stawianym pracom doktorskim. Autor posługuje się poprawną polszczyzną, sprawnie wykorzystuje specjalistyczną terminologię prawniczą i ekonomiczną, a tok wyводу – mimo skłonności do zdań wielokrotnie złożonych – pozostaje zasadniczo komunikatywny. Zdarzają się fragmenty nadmiernie rozbudowane, w których jedno zdanie obejmuje zbyt wiele treści, co w pewnym stopniu obniża czytelność tekstu, oraz miejsca, w których dochodzi do powtórzenia tych samych tez w bardzo zbliżonym sformułowaniu. Są to jednak uchybienia o charakterze redakcyjnym, możliwe do usunięcia przy stosunkowo niewielkiej ingerencji w tekst. Sporadyczne wtręty o bardziej potocznym charakterze – zwłaszcza w części poświęconej przedstawieniu badań ankietowych – również można łatwo skorygować w kierunku jednolitego, akademickiego rejestru, bez potrzeby zmiany istotnej treści wyводу.

Pod względem technicznym rozprawa wymaga w kilku miejscach dopracowania redakcyjnego. We wstępie numeracja podrozdziałów nie jest całkowicie spójna – obok oznaczeń typu „0.1”, „0.2” pojawiają się nagłówki „03. Metody badawcze”, „04. Hipotezy badawcze”. Nie wpływa to na zrozumiałość konstrukcji, ale sprawia wrażenie, jak gdyby ostateczna korekta układu nie została w pełni domknięta. W spisie treści w tytułach poszczególnych rozdziałów i podrozdziałów umieszczono kropki na końcu nagłówków, co w świetle przyjętych standardów redakcyjnych dla prac naukowych należy traktować jako błąd typograficzny.

W przypisach do źródeł internetowych Autor stosuje zapis w rodzaju „(dostęp:09.01.2022r.)” – bez spacji przed skrótem „r.” oraz z niekonsekwentnym użyciem zer wiodących. Zgodnie z utrwalonymi standardami piśmiennictwa prawniczego wskazane byłoby przyjęcie jednolitej formy, np. „(dostęp: 9.01.2022 r.)” lub „(dostęp: 9 stycznia 2022 r.)”, i konsekwentne jej zastosowanie w całej pracy. W bibliografii oraz w tekście głównym pojawia się również literówka w nazwie jednego z aktów: „Dyrektywa Parlamentu Europejskiego I Rady (UE) 2016/97 z dnia 20 stycznia 2016 r. w sprawie dystrybucji ubezpieczeń” (s. 47, a także 226), gdzie zamiast spójnika „i” użyto wielkiej litery „I”. Jest to ewidentnie błąd techniczny, podobnie jak inne drobne literówki, które – choć nie zakłócają odbioru merytorycznego – wymagają wychwycenia i poprawienia na etapie przygotowania ewentualnego wydania książkowego. Na marginesie warto odnotować, że w przypisie 490 (s. 176), a następnie w spisie

bibliograficznym, jako źródło został wskazany plik zapisany na dysku lokalnym („dysk C” Doktoranta), co w oczywisty sposób nie spełnia standardów opisu bibliograficznego.

Na szczególne wskazanie zasługuje stwierdzony błąd faktograficzny oraz związana z nim wewnętrzna niespójność w zakresie daty przyjęcia i wejścia w życie dyrektywy IDD. W rozdziale drugim Autor stwierdza, że „Dyrektywa w sprawie dystrybucji ubezpieczeń (Insurance Distribution Directive – IDD) weszła w życie 22 lutego 2016 r.” (s. 87), natomiast w dalszej części pracy wskazuje, iż „Dyrektywa IDD, która weszła w życie 23 lutego 2016 r.” (s. 122), a dodatkowo pisze, że została „przyjęta w dniu 23 lutego 2016 roku” (s. 106). Tymczasem prawidłowa data przyjęcia (uchwalenia) dyrektywy to 20 stycznia 2016 r., a data jej wejścia w życie to 23 lutego 2016 r. Zastosowanie w tekście dwóch różnych dat oraz mylące powiązanie daty przyjęcia z datą wejścia w życie należy uznać za niekonsekwencję wymagającą korekty, w szczególności w razie przygotowywania publikacji monograficznej.

Drugim elementem o charakterze merytorycznym, który wymaga odnotowania, jest sposób sformułowania i oceny pierwszej hipotezy badawczej. Teza o możliwości „pełnego zunifikowania” całego prawa ubezpieczeniowego w Unii Europejskiej w „niedalekiej przyszłości” i uznanie jej za „zweryfikowaną pozytywnie” nie znajduje, w mojej ocenie, wystarczającego oparcia ani w obecnym stanie prawa, ani w materiale przedstawionym w rozprawie, w której Autor sam wielokrotnie akcentuje minimum-harmonizacyjny charakter regulacji oraz utrzymujące się różnice krajowe. Wydaje się, że mamy tu do czynienia raczej z nadmiernym uproszczeniem i zbyt daleko idącą generalizacją niż z klasycznym błędem merytorycznym. Zważywszy rangę tej hipotezy jako elementu konstrukcyjnego pracy, wskazane byłoby jej wyraźne zrelatywizowanie i doprecyzowanie, zwłaszcza w kontekście dalszych prac nad ewentualną publikacją.

Należy przy tym mocno podkreślić, że wszystkie wymienione uchybienia – zarówno językowe i techniczne, jak i wskazane wyżej kwestie merytoryczne – mają charakter ograniczony i w pełni możliwy do usunięcia na etapie korekty. Nie wpływają one na ogólną ocenę naukowej wartości rozprawy ani nie podważają dojrzałości warsztatowej Autora.

6. Baza źródłowa rozprawy

Baza źródłowa jest niewątpliwie jednym z atutów recenzowanej pracy. Autor szeroko wykorzystuje akty prawa Unii Europejskiej (Traktat o Unii Europejskiej, Traktat o funkcjonowaniu UE, dyrektywy sektorowe, w tym IDD i Solvency II, rozporządzenia, akty *soft law*), akty prawa polskiego (ustawy ubezpieczeniowe, ustawa o dystrybucji ubezpieczeń, przepisy wykonawcze) oraz dokumenty instytucji unijnych i krajowych (raporty, wytyczne, rekomendacje). Obecne jest orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości UE i w pewnym zakresie orzecznictwo sądów krajowych.

Bibliografia obejmuje szeroki wybór literatury obcojęzycznej - monografie i opracowania wydawane przez renomowane oficyny wydawnicze (Routledge, Springer, Hart, OUP), w tym prace dotyczące systemów ubezpieczeniowych, regulacji rynku finansowego, wpływu nowych technologii na sektor ubezpieczeniowy, a także studia na temat ochrony konsumentów usług finansowych. Wykorzystana jest również literatura polska z zakresu prawa ubezpieczeniowego, prawa UE i prawa rynku finansowego, w tym komentarze, monografie i artykuły naukowe. Dobór i zakres źródeł - zarówno normatywnych, jak i doktrynalnych - należy więc ocenić wysoko i uznać, że spełniają one, a wręcz przewyższają, standardowe wymagania stawiane rozprawom doktorskim w dyscyplinie nauki prawne.

7. Konkluzja

Recenzowana rozprawa jest pracą dojrzałą, osadzoną w ważnym i aktualnym fragmencie prawa Unii Europejskiej i prawa polskiego. Autor łączy w niej klasyczne narzędzia analizy prawnodogmatycznej i porównawczej z elementem historycznym oraz – co w pracach prawniczych nadal nie jest częste - z badaniem empirycznym dotyczącym praktyki stosowania prawa przez uczestników rynku. Dysertacja porządkuje rozproszone wątki dotyczące dystrybucji ubezpieczeń, prezentuje w sposób systematyczny regulacje unijne i krajowe oraz dokumentuje reakcję rynku na implementację kluczowej dyrektywy sektorowej.

Biorąc więc pod uwagę trafny i doniosły wybór tematyki, rzetelną analizę materiału normatywnego, poprawne zastosowanie metod badawczych, ambitną próbę włączenia

badan empirycznych oraz bogatą i aktualną bazę źródłową, stwierdzam, że rozprawa mgra Pawła Łyczaka pt. *Prawo Unii Europejskiej dotyczące sposobu dystrybucji ubezpieczeń oraz jego implementacja w prawie RP i praktyce podmiotów ubezpieczeniowych* spełnia wymagania art. 187 ust. 1-2 ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, stanowiąc oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, prezentując ogólną wiedzę teoretyczną Doktoranta z zakresu prawa oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Może ona tym samym stanowić podstawę dopuszczenia mgra Pawła Łyczaka do kolejnych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.